

UNITÁRIUS ÉRTESESÍTŐ

Unitárius Egyház — Budapesti Unitárius Egyházközség — Unitárius
Missióház Hivatalos Lapja

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Koháry-utca 4.
Telefon: Aut. 174—24
A kéziratok minden hónap 10-ig,
illetve 20-ig küldendők be

Megjelenik kéthetenként
Előfizetési ára egy évre 4 P.
Előfizetési díjak az Unitárius Egyház-
község (Budapest) címére küldendők.
Postacsekkszám 30.400

Főszerkesztő: **BARABÁS ISTVÁN** ♦ Felelős szerkesztő: **IVÁN LÁSZLÓ**

Dr. Mikó Ferenc főgondnok h. beszéde a pesti Vigadóban tartott reformációi ünnepen.

Igen tisztelt ünneplő Közönség!

Ilyenkor ősszel, amikor a látszat szerint a természet halálos dermedtségbe esik, amikor semmi sem mutatja, hogy a fák élnek, amikor a lehullott levél is a szél játéka lesz, a fák nem térnek pihenni. A gyökerek között egy új élet van ébredőben. A vízesépp, amelyet a fa gyökere a földből felszív, elindul titokzatos termékenyítő útjára és létrehozza a jövő nyár virágát, gyümölcsét. Annak a vallásfának is, amelynek gyökere az emberi szívekhez tapad és koronája az égig ér, az a hivatása, hogy gyümölcsöt teremjen és hogy abból a szürke dologból, amiből mi vagyunk, széplelkű, jószívű embereket formáljon. Mert a lelki élet elindul, mint a vízesépp a fában és a szenvedések útján találkozik és megbirkózik mindennap a fájdalmakkal, a csalódásokkal, a rettenetes csapások mélységes szakadékba dobják a lelkét, ahonnan ismét csak a hit ereje emeli fel, mindennap alakul, változik, találkozik a jóság, a szeretet, a reménység melegével, régi felfogásokat dob ki önmagából, újakat vesz fel szívébe és így örökös újjáalakulások, reformálódások között lesz mindig tökéletesebbé.

Tévedésben él az és rosszul és igazságtalanul itéli meg a Reformatiót, aki azt hiszi, hogy ezt a háborúskodást valami gyűlölet, valami népek összeütközése szította. Nem, csak az történt, hogy a keresztyén vallás fája megnőtt akkorára, hogy immár ágakat hajt-

hatott. Az a keresztyén vallásfa, amely eddig csak egyetlen hosszú törzsből állott, megerősödött és ágakat bontott, lombosodni kezdett. A törzs nem haragudhat az ágakra, amiért azok kifejlődtek és az ágak sem nézhetnek ellenségeskedéssel a törzsre, amelyből megszülettek. És abban a sötét éjszakában, amely most ránkborul, abban a csillagszegény magyar éjszakában, amelyben mi most szegény magyar emberek járunk, nekünk csak egy útunk lehet nyitva: a hit útja, amely bennünket a reménységhez, az igazsághoz vezet.

Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Ünnepegyünk végetér. Engedjék meg, hogy megköszönjem Önöknek, hogy ilyen szép számmal összegyülekeztek és ezzel újra tanujelét adták a mi lelki egységünknek.

Az unitárius vallás hitvalló vértanui.

Jézus pedig monda nékik:
Láttam a sátánt, mint a
villámlást lehullaní az égből.
(Lukács 10. r. 18.)

Testvérek! Gyujtsuk meg néhány percre az emlékezés lobogó fáklyafényét. 1553 október 27-én a svájci Genfben ritka és borzalommal telt napra virradtak a város polgárai. Már előző este híre terjedt, hogy a kistanács a fogolyként őrzött Serveto Mihályt, a megrögzött spanyol eretneket szentháromságellenes, egyistenvalló nézeteiért másnap reggel kivégezteti. Mindenki tudta már a szörnyű végzést, csak az nem, aki ellen szólt. A spanyol reformátort az unitárius hit egyik legnagyobb prófétáját csak 27-én reggel értesítették, hogy néhány órája van hátra ebből a földi életből; igyekezzék megbánni a bűnét, igyekezzék kiengesztelődni az Istennel, akit ő csak egyetlenegynek állított és ezzel a legmélyebben megsértett; tudomására adták azt is, hogy ha visszavonja egyistenvalló tanát, megmenekül a haláltól, szabadon elmehet, ahová akar.

Az elítéltből az ítélet kihirdetésekor a fájdalom szava hangosan tört ki, de tanaiból egy szót sem vont vissza. Délelőtt tizenegy órakor két tisztviselő jelent meg a börtönben és a városháza elé vezették az elítéltet. A teret roppant néptömeg sűrűn töltötte meg és hangosan követelte a halált. Az ítéletet a városháza erkélyéről az egyik városi tanácsos olvasta fel s hirdette ki, hogy az Atya, Fiú, Szentlélek nevében azt a büntetést hozták a Szentháromságot tagadó Serveto Mihályra, hogy a város végén a Champel-téren, jobban mondva a Champel-dombon, hogy mindenki messziről lássa, máglyán könyveivel együtt

elégettessék. A spanyol reformátor kegyelmet kért, mert ő csak a Szentírást akarta követni. Mikor nem kapta meg, hangosan imádkozott Istenhez, hogy bocsásson meg vádlóinak, de ő nem tehetett másképen, mert Isten nevében profétált.

A menet megindult a Champel-dombrá. Lóháton a tanácsosok, poroszlókkal körülvéve a reformátor. A máglya készen állt a dombtetőn. Serveto újból hangosan imádkozott, a körülálló tengernyi nép azonban hallgatott. Lassan megindult a máglya felé s a borzalom moraja kísérte, mikor megindult a lépcsőn fölfelé. Még mindig visszavonhatná tanait és szabadon elmehetne, de úgy érzi lelkében, hogy akkor nagyot vétene az Isten ellen. Odaáll a máglyából kiemelkedő karó mellé, vaskapcsokkal a hóhér odakötözi, kénkoszorút tesz a fejére és meggyújtja a máglyát. Serveto ajkát a fájdalom kiáltása hagyja el, úgy, hogy még a tömeg is megszánja és néhányan száraz rőzsét hordanak. A máglya tüze magasra lobog és déli tizenkét órakor a tanácsosok nyugodtan jelenthették, hogy a város és az emberiség nyugalmát megmentették az evangéliumi egyistenhit veszedelmes és nyugtalanító apostolától.

A reformátor teste ott hamvadt el a máglyán, de a lángok egész Európát tüzre gyújtották. Az egy Istenségért rajongó lélek lángja tovaterjedt más országokba is. Buzgó lelkek vitték a világ négy tája felé könyveit s azokat egy Blandrata nevű olasz orvos Magyarországra, Erdélybe is elhozta. Két könyv Serveto Mihálytól. Ez az egész örökség utána, de elegendő arra, hogy Istent szerető lelkeket egész életre kiélegítsen és boldogítson.

A két könyv egy erdélyi pap kezébe kerül. S a pap fogoly marad a két könyv lapjainál. Nem tud menekülni a varázstól. Ez a spanyol ember valóban próféta volt. Ez a spanyol nem a maga nevében, de az Isten nevében tanította, hogy az Isten csak egyetlenegy és az Úr Jézus csak mint ember Isten fia. Úgy van! ez az evangéliumok igazi értelme, ez az a titkos régen keresett értelme a szent iratoknak, amelyek eddig zárva voltak az ő lelke előtt, de most egyszerre, mint valami hozzáférhetetlen, ködhomályba vesző, titokzatos várkastélyről: a Bibliáról is lepattantak a hétpecséttel őrzött lakatok s az egyszerű erdélyi pap előtt föltárult a kastélynak gyönyörűsége belső világa. Most már érezte, hogy otthon van, megtalálta az ő Istenét, akiért mindent kész volt odaadni, megtalálta az ő Mesterét, az ő ember-Jézusát, kinek orcáján az ég csillagainak fényességét, szívében a szeretetnek szentségét, vállain az emberi fájdalmaknak terhes keresztjét pillantotta meg.

Ez az én Jézusom, ez az én Mesterem és én ennek a megfeszített Úr Krisztusnak legkisebb és legutolsó szolgája vagyok! így kiáltott fel Ferenc pap, akit a történelem Dávid fiának mond s aki Kolozsvárott az Úrnak 1566. esztendejében a magyar unitárius egyház püspöke lett.

13 évvel később 1579 november 15-én egy ősz öreg ember a dévai vár börtönében a kemény faágyon haldokolt. Elvonult előtte, lelki szemei előtt korábbi élete. Első sikerei, az erdélyi fejedelemnek, János Zsigmondnak támogató jóakarata. Papjaink buzgósága, mely lesveleste a szót a nagytudományú püspök ajkairól. A két könyv, amely egy örökké áldott órában került hozzá. A velük töltött meghitt percek, amelyekben megnyílt az ég s maga az örökkévaló Lélek szólott hozzá a sorokban és a sorok közt. A lelki öröm és a békesség, amelytől tombolhat körül a világ, hiába minden agyarkodása, amikor belül, bent a titkos várkastélyban, a várkastély legbensőbb és legmeghittebb szobájában, a szívnek titkos kamrájában örökszép tisztaságban, szikrázó gyémánt fényességében az Úrnak Békéje honol.

A haldokló ember előtt feltűnt a jövő s látta, hogy az igazságot, amit neki látni engedett az Isten, majd látni engedi másoknak is és semmi földi hatalmasság, sem kard, sem máglya, sem börtön meg nem akadályozhatja, hogy a lélek mélyén maga az Isten beszéljen az ő választottaival.

Oh testvérek! vajjon ezek a mi lelki vezéreink miért választották problémáiknak ezt a keserves megoldását? Miért kellett a máglya, minek volt a börtön, minek a rabláncok csörgése? Ha a mi vértanúink csak azért haltak volna meg, hogy követőik nagy hangon mellüket verve rájuk esküdjenek, de a mindennapi életükben úgy éljenek, mint a többi emberek, akkor hiába haltak meg, akkor nem volt érdemes a máglyára lépni, nem volt érdemes a keresztet hordozva a dévai börtön sötétjébe beletemetkezni.

Ha csak történelmi visszapillantás, ha csak a multnak keresése a reformátorok emlékének ünnepe, akkor hiábavaló volt az egész munkájuk s akkor mi késő utódok elsikkasztottuk Istennek elhívását és szántsándékos akaratát.

Mert az Isten a reformátorok által a Jövőt akarta ujjaalakítani. A mult rossz volt, a mult tele volt bűnnel, Istentől való elhajlással; a mult tele volt kincsvággal, önzéssel, a hatalomnak akarásával. A multban nem volt szolgálat, a mult nem tudta megtagadni önmagát, a multban nem volt szociális-társadalmi segítség, a mult nem látta a szegények nyomorúságát, csak a maga pénzes zacskóját. A mult többre

tartotta a világ hatalmasainak pompáját és féktelen tobzódását, mint Krisztus szegénykéinek istápolását. A multnak arculata a sátáni arculat, amely vigyorogva szemébe nevet a segítésre induló karitatív lelkeknek, akik az angyalok arculatának mintájára akarják a jövő emberét kiformálni.

De hiába minden gúny, minden vigyorgás, minden szitok, minden fenyegetés, a jövő az Istené és a Sátán, a Rossznak fejedelme, mint a villámlás hull alá az Istennek, az igazságos Bírónak rettentő tekintete előtt. „Láttam a Sátánt aláhullani, láttam a multat megsemmisülni!” Istenért lobogó lelkeknek önfeledt, roppant eksztázisa ez, amelyben a maguk emberfeletti hatalmát pillantják meg és érzik, hogy lábuk alá tiporták a multat, a rosszat, a gonoszat s az Isten melléjük állott, hogy az ő kezének segítségével kialakítsák a jövőt, az igazságot, a boldogságot, az emberiséget, a becsületet, a tisztességet.

S a többi, a kereszt, a börtön, a máglya mind, mind semmi! Legfeljebb csak a Sátánnak pillanatnyi győzelme, amikor aláhullásában még magával rántja a megváltó hőst. De a Hősnek sirja felett felzeng az örök Halleluja, a hős feltámad és él a jövőben, a Szivekben, az utódok igazabb és istenesebb életében. Lehullott és alábukott a Sátán, de fennmaradt hatalmának teljességében az örökkévaló Isten. Ő él, ő uralkodik, ő alakítja a jövőt, ő küldi a reformátorokat, ő kezébe veszi az emberi sziveket, ha kell megtöri, ha kell felmagasztalja őket, hogy segítőtársai legyenek világtervének megvalósításában. Övé a dicsőség, övé a diadal, övé az örök ujjászületés, az örök reformáció!

i. l. dr.

Keresztelés, esketés, temetés egy nappal előbb bejelentendő a hivatalos órák alatt a lelkészi irodában, V., Koháry-utca 4.

HIVATALOS ÓRÁK : 1. Lelkészi iroda — hétköznapokon délelőtt 10—1, délután 4—5. Vasárnap délután 12—1.

2. Egyházközségi iroda — hétköznapokon délelőtt 9—1, délután 3—5. Vasárnap délelőtt 10—1.

3. Pénztári órák — hétköznapokon délelőtt 9—1. Vasárnap délelőtt 9—1.

Az egyházközség könyvtára, V., Koháry-utca 4., I. em., nyitva van: vasárnap 12—1, kedd délután 5—7 és csütörtök délután 5—7 órák alatt.

A Nőszövetség értekezlete havonként a második csütörtöki napon délután 5 órakor van, IX., Rákos-utca 3. sz. alatt.

A Leányegyesület összejövetelét a hónap 2. és 4. vasárnapján délután fél 4 órakor tartja, V., Koháry-utca 4. sz. alatt a tanácsteremben.

A budapesti unitárius egyházközség legnagyobb jóltevője, néhai *Batthyány* Ilona grófnő már három éve pihen a Kerepesi temetőben. Halottak napján egyházközségünk kegyelete koszorút helyezett a Batthyány-mauzóleumban pihenő Nagyasszony sírjára, hálás emlékezésül.

Az egyházi főtanácsosi ülések Kolozsvárott folyó évi november hó 29. és következő napjain lesznek.

Kökösi Orbók Zoltán m. kir. főhadnagy, a háborúban szerzett betegségben október 31-én 31 éves korában elhunyt. Temetése november 3-án volt a rákoskeresztúri katonai temetőben. Szülei: *Orbók* Ferenc egyházi tanácsos atyánkfia és neje és nagyszámú rokonság gyászolja. Nyugodjék békességben! A gyászoló szívekre szálljon Isten vigasztalása.

Uj körlelkészség. Az Igazgató Tanács legközelebbi ülésén a polgárdi lelkészi állást körlelkészi állássá minősítette. Ehhez a lelkészséghez tartoznak egy korábbi évi határozat alapján a dunántúli országrész összes unitáriusai, akik egyházi adót is Polgárdiba fizetnek.

Pesterzsébeti szórványunkban november 15-én délután 4 órakor istentiszteletet tartunk az Erzsébet-utcai áll. elemi iskola I. emeleti tantermében. Istentisztelet végeztével Dávid Ferenc-emlékünnepele lesz, amelyen pesterzsébeti tanulóink és a budapesti Percelné Kozma Flóra Unitárius Leányegyesület énekszámokkal és szavalatokkal szerepelnek.

A budapesti **Dávid Ferenc Egylet** október 23-án tartott felolvasó ülésén dr. *Zsakó* István elmegyógyintézeti igazgató *Vallás- és egészségügy* címen történeti adatokkal bizonyította, hogy a test egészségére is nagy befolyása van a vallásnak, nem is beszélve a lélekről, melynek egyedüli gyógyszere. Megemlékezett azokról az egészségügyi szabályokról, amelyek az egyes vallásrendszerekben előfordulnak és rámutatott arra a tényre, hogy a régi időben a papság hivatásánál fogva foglalkozott a test gyógyításával is, sőt a misszionáriusok jelenleg is foglalkoznak. Elnöki megnyitót vitéz dr. *Nyiredy* Géza tartott, amelyben a mai nehéz időkben a vallást és hitet ajánlotta védő paizsul és egyletünket, ahol felekezeti különbség nélkül mindenki elmélyedhet a vallás misztériumában a saját meggyőződése szerint. A püspöki vikárius imája, dr. *Csiki* Gábor zárószava, Felvinci *Takács* Alice művészi hegedűjátéka, *Hajdu* Anna szívhez szóló éneke, *Gárdos* Kornélia irredenta szavalata és a gyülekezet éneke tette

teljessé a műsort. Utána a Nőszövetség teaestélyt tartott a Szeretevendégség termében. Lépünk be mindannyian az Egylet tagjai sorába. (Ellenőr)

A Bethlen Gábor Szövetség 1931 november 13-án rendezendő estjén *Józan* Miklós püspöki vikárius tart előadást: „A mai kultúrkrisis és a vallás” címen (IV., Királyi Pál-u. 9., este fél 7).

Unitárius istentisztelet lesz Győrött 1931. november hó 15-én, délelőtt 11 órakor a református templomban (*Kossuth Lajos-utca*). Az első istentisztelet alkalmából úrvacsorát is adunk. A lelkész szolgálatot *Józan* Miklós püspöki vikárius végzi. Győri, soproni és a közeli vidéken lakó unitárius atyánkfiait szeretettel hívjuk a szent vendégségre és testvéri találkozóra.

Dr. Gelei Kálmán nagycenki orvos 41 éves korában hirtelen elhunyt. Özv. édesanyja és testvére dr. Gelei József szegedi egyetemi tanár gyászolják. Nyugodjék békében!

Dr. Kiss Ernő, a kolozsvári unitárius főgimnázium nyug. tanára, 61 éves korában meghalt. Temetése november 10-én volt Alagon. Pihenjen csendben!

Angyalföldi híveink körében megindult a szervezkedés munkája. A gömbutcai fiú elemi iskola harmadik emeleti tantermében tartják minden hónap második vasárnapján délután 1/4 órakor Istentiszteletüket. A templomozás után a gyülekezet minden alkalommal együtt marad és időközben felmerülő ügyeiket beszélnek meg. A legutóbb, november 8-án megválasztották a gyülekezet vezetőit. A körzet gondnoka lett dr. *Zsakó* Andor törvényszéki bíró, az egyházi főtanács tagja, körzeti jegyző *Barabás* Áron presbiter, körzetgondozók (diakonusok): *Ágoston* József, *Bán* Istvánné, *Barinka* Károlyné, *Birtalan* János, *Hoffer* Ferencné, *Török* Ilona. A körzetgondozók rövidesen felkeresik az angyalföldi híveket saját otthonukban. Fogadják őket szeretettel.

Özv. Tordai Oláh Demeterné 86 éves korában elhunyt. Dr. Kisgyörgy Sándor presbiter atyánkfia anyósát gyászolja az elköltözött matrónában. Pihenjen csendesen

**ALKALMI AJÁNDÉKNAK
I M A K Ö N Y V,
ÉNEKESKÖNYV**

jutányos áron beszerezhető
Unitárius Iratmisszióknál
kedden és csütörtökön d. u.
5-7-ig, vasárnap 12-1-ig
V., Koháry-u. 4., I. em.

Farsangi bálók. Az Ifjúsági Egyesület a legutóbbi választmányi gyűlésén behatóan foglalkozott az ifjúság állásfoglalásával a farsangi mulatságokat illetően. A mai nehéz gazdasági helyzet miatt az a vélemény alakult ki, hogy a szokásos unitárius bált ebben a tanévben az Egyesület nem tartja meg. A mai helyzet arra kényszeríti mind az ifjúságot, mind az egész társadalmat, hogy az életfenntartását biztosítandó, csökkentse a kiadásokkal járó szórakozásait. Ez nem jelenti azt, hogy az ifjúság a vidámságról, jókedvről és a társasági együttlét meghitt hangulatáról lemond, hanem más és kevésbé költséges úton keresi ezeket a felüdítő szórakozásokat.

Az Egyesület báljai mindig szépen sikerültek, még anyagilag is, azonban a báli jövedelmet jelentősen aktívvá a védnök bátyáink önfeláldozó hozzájárulása tette. Sajnos, ezekből az adományokból mindig nagy részt követelt a báli költségek fedezése és ma, amikor minden fillért meg kell becsülnünk, ezt a költségekre fordított összeget is hasznosabb célra kívánja fordítani az Egyesület.

Hivatkoznunk kell arra, hogy e báli jövedelmekkel kapcsolatos védnöki adományok voltak az Egyesületnek úgyszólván egyetlen jövedelmi forrásai, mely az ifjúság segélyezését és az Egyesület fenntartását szolgálta. Az ifjúság és az Egyesület ma még nehezebb helyzetben van, mint régen, s erre a segítségre még fokozottabban van szükség. Ez készíti az Egyesületet arra, hogy a védnökeink támogatása teljes egészében az ifjúság nagy és komoly célú segítségét szolgálja s ne forgácsolódjék el jelentős báli kiadások fedezésére. Éppen ezért, hogy a báli kiadások ne rövidítsék meg az Egyesület úgyszólván egyetlen jövedelmi forrását, ebben az évben az Egyesület a fennállásának 10 éves jubileumi ünneplését választja a társadalomnak a farsangi időben való összehozására. Ezen az ünneplésen a múlt munkájáról és a jövő célkitűzésekről kíván beszámolni az Egyesület.

Megemlíthetjük, hogy az Egyesület a jövőre vonatkozólag a nevéhez és Brassai szelleméhez kíván méltó lenni. Úgy tervezi, hogy vallásos, szociális és tudományos tárgykörű szemináriumot létesít, mellyel párhuzamosan kirándulásokra, sportok művelésére és táncos teadélutánok rendezésére is keresne alkalmat. —y—l.

Hátralékos előfizetőinket bizalommal kérjük, szíveskedjenek az Unitárius Értesítővel szemben fennálló tartozásaikat rendezni.

A kiadóhivatal.